

Розділ 20

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Підрозділ 20.1

ПРАВОВІ ОСНОВИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

КОРМИЧ Б. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри морського та митного права,
доктор юридичних наук, професор

ПРОЦЕСУАЛЬНІ НОРМИ У СИСТЕМІ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Починаючи із середини 90-х рр. у вітчизняній правовій науці встановилися погляди на митне право, як на комплексну галузь, спочатку законодавства, а потім і права, норми якої регулюють суспільні відносини, що виникають з приводу переміщення товарів через митний кордон.

Разом з тим, слід відзначити нормативне визначення даної галузі законодавства, яке міститься у оновленій Конвенції Кіото. Згідно даної конвенції (Загальний додаток, Розділ II), митне законодавство це — «сукупність законів та підзаконних актів, що стосуються ввозу, вивозу, переміщення або зберігання товарів, застосування і забезпечення виконання яких покладено безпосередньо на митну службу, а також будь-яких нормативних розпоряджень, виданих митною службою в межах її компетенції». (Протокол про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 26 червня 1999 р. // Офіційний вісник України. — 2006. — № 43 — Ст. 2865.)

Як ми бачимо, міжнародні стандарти в якості головних критеріїв виділення митного права, як галузі законодавства, називають як спрямування відповідних правових норм на регулювання «ввозу, вивозу,

переміщення або зберігання товарів» так і «застосування і забезпечення» таких норм митною службою.

Зазвичай, науковці розглядають застосування норм митного права збігається з функцією держави щодо здійснення митної справи, власне, це і є прояв державної влади в царині митних відносин. Та, відповідно, вказують що цей державно-владний характер, зокрема, виражається «у здійсненні правозастосовної діяльності за одностороннім волевиявленням митних органів» (Настюк В. Я. Адміністративно-правові проблеми законодавчого регулювання митної справи в Україні: Автореф. дис. доктора юр. наук: 12.00.07. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2005 — с. 21).

Але тут ми підходимо до важливого аспекту, який пов'язаний із підставами виникнення митно-правових відносин між митницею, як суб'єктом владних повноважень та особою, що переміщує товари через митний кордон. І в даному випадку цілком очевидним є те, що митне законодавство передбачає два способи виникнення таких правовідносин, при чому такі способи в будь-якому разі обумовлені поведінкою недержавного суб'єкту.

Так, у випадку правомірного переміщення товарів через митний кордон, ініціатором виникнення митних правовідносин є декларант, оскільки лише він, шляхом вчинення юридично-значимих дій, ініціює застосування митним органом певної митної процедури.

У випадку ж незаконного переміщення товарів через митний кордон, або вчинення інших порушень митного законодавства, виникають охоронні правовідносини, і ініціатором їх виникнення вже виступає митний орган. Але такий спосіб виникнення охоронних правовідносин властивий для будь-якої галузі права, і в даному випадку не може розглядатися як типовий.

Таким чином, процес застосування митного права, який врегульований процесуальними нормами митного законодавства, тобто митна процедура, з точки зору загальних підходів до регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень представляє собою процедуру вирішення індивідуальної справи щодо юридичного оформлення реалізації суб'єктивного права на переміщення товарів через митний кордон. Але, саме ініціатива з боку недержавного суб'єкту щодо порушення такої процедури та виникнення митних правовідносин, є тим фактором, що відрізняє митну сферу, від типового правозастосування в органах виконавчої влади, та, відповідно, митне законодавство від адміністративного.

Підтвердженням такої тези може слугувати стандартне правило 3.7. Конвенції Кіото, згідно якого «будь-яка особа, яка має право розпоряджатися товарами, має право виступати декларантом». Відповідно, саме право володіння, розпорядження або використання товаром або транспортним засобом комерційного призначення є загальною підставою

митної правосуб'єктності у громадян та підприємств, реалізація якої здійснюється за їх власною ініціативою, шляхом переміщення товарів через митний кордон.

В рамках митної процедури, що представляє собою сукупність митних формальностей, тобто сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи, кожна із сторін реалізує свою митну правосуб'єктність.

Декларант здійснює дії спрямовані на реалізацію свого суб'єктивного права на переміщення товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон.

Митні органи, в свою чергу здійснюють заходи щодо застосування встановлених державною заборон та обмежень щодо такого переміщення та приймають відповідні процесуальні рішення, які підтверджують дотримання декларантом всіх вимог законодавства.

Важливою особливістю митних процедур, що відрізняють їх від загальних управлінських процедур, є наявність у митному законодавстві власних процесуальних норм, завдяки чому і можна розглядати митні процедури у вигляді особливого виду адміністративно-процесуальної діяльності.

Більше того, саме формування митного законодавства багато в чому обумовлене наявністю таких специфічних процедурних норм, які виконують об'єднуючу роль для матеріальних правових норм різних галузей права насамперед, адміністративного та фінансового. Зокрема, в рамках Податкового кодексу основною ознакою митних платежів, які встановлюються податковим законодавством, є той факт, що їх застосування покладене на митні органи.

Таким чином, можна говорити про те, що процесуальні норми, які містяться у митному законодавстві та регулюють порядок діяльності митних органів та інших осіб з приводу переміщення товарів через митний кордон виступають основним системо утворюючим чинником митного законодавства. В рамках цих процесуальних норм реалізовується митна правосуб'єктність учасників митних правовідносин та застосовуються матеріальні норми, що встановлюють умови, заборони та обмеження щодо переміщення товарів через митний кордон.